

Backspegeln

TEXT Christer Degsell

Sett i backspeglen har skolans sätt att möta barn och ungdomar som av olika orsaker avvikit från den norm skolan ansett vara det "normala" varit att hänvisa dem till särskilda undervisningsgrupper av olika slag. Argumenten för inrättandet av detta slag av särskilda undervisningsgrupper var att utgå från de egenskaper man ansåg att eleven saknade. År 1962 får den svenska grundskolan sin första läroplan (Lgr62). I denna fanns anvisningar för verksamheten hjälpklass, observationsklass, hörselklass, synklass, läsklass, friluft- och hälsoklass, Cp-klass och för andra typer av specialklasser som kunde inrättas efter Skolöverstyrelsens medgivande. Samma år startade den första 1-åriga påbyggnadsutbildningen till speciallärare i Sverige. De tidigare utbildningarna var, i den mån de fanns, knutna till specialskolor och andra institutioner.

År 1990 avvecklades de tidigare påbyggnadsutbildningarna till speciallärare och ersattes med en specialpedagogexamen. Denna nya utbildning hade sin upprinnelse i förändrad syn på specialpedagogik. Det var inte längre den enskilde eleven, utan skolan som helhet som var i behov av specialpedagogiskt stöd. Som en följd av denna utveckling uppstod ett krav på specialpedagogisk kunskap hos alla lärare i grundskolan, samtidigt som det framstod ett behov av fördjupad specialpedagogisk handledning och rådgivning till all skolpersonal i det dagliga arbetet.

Genom avvecklingen av speciallärarutbildningen har det uppstått en brist på behöriga lärare i särskolan och specialskolan. Detta uppmärksammas år 2008 i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:528). I betänkandet noteras att det för lärare i särskolan och specialskolan krävs, dels sådan utbildning som krävs för att undervisa i grundskolan, dels att denna utbildning kompletteras med utbildning om det aktuella funktionshindret, t ex hur det påverkar elevernas inläring och hur man som lärare bäst kan stödja inlärningsprocesserna. I den proposition som följde på utredarens förslag föreslogs, att den speciallärarexamen som infördes år 2007 skulle utökas med ytterligare fyra inriktningar fr o m 2011 – utvecklingsstörning, synskada, dövhet/hörselskada samt grav språkstörning – och att specialpedagogexamen skulle ses över. Samma år gav regeringen Högskoleverket i uppdrag att utreda detta.

I sin redovisning *Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i den svenska skolan* (Rapport 2012:11 R) föreslog Högskoleverket, att

den nuvarande specialpedagogexamen skulle avskaffas och att en ytterligare speciallärarexamen med inriktning mot specialpedagogiskt arbete skulle införas.

När jag tittar i backspeglen kan det synas som om pendeln i det skolhistoriska urverket svängt tillbaka. Speciallärarutbildningarna har återinförts och specialpedagogexamen är under utredning. Men har pendeln svängt, eller är det anpassning till dagens behov? Utan att äga någon kristallkula, genom vilken jag kan se in i framtiden, ser jag utvecklingen som en anpassning till en verklighet, där elever i behov av särskilt stöd får detta av lärare med utbildning i hur dessa elevers inlärningsprocesser bäst stöds.

Samtidigt har skolan, som jag ser det, ett fortsatt behov av specialpedagogisk handledning och rådgivning i sin dagliga verksamhet då merparten elever i behov av specialpedagogiskt stöd går i den vanliga skolan i sina hemorter.

Christer Degsell har bland annat arbetat på Riksgymnasiet för döva, Skolöverstyrelsen, Statens institut för Handikappfrågor i skolan (SIH), Nämnden för Rh-anpassad utbildning, Statens skolverk, Socialdepartementet och varit sakkunnig vid statliga utredningar.

I denna krönika kommer han att göra en tillbakablick för att belysa olika frågor ur ett historiskt perspektiv.

